

СИСТЕМА МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ КОЛЕДЖІВ

У статті зазначено, що складні вимоги до якості підготовки кваліфікованих кадрів у системі технічної освіти зумовлюють підвищення рівня управлінської культури викладачів технічних коледжів як важливої складової їх педагогічного професіоналізму та майстерності. Конкретизовано можливості методичної роботи як резерву позитивної динаміки рівня управлінської культури викладачів технічних коледжів. Теоретично обґрунтовано структурну модель системи методичної роботи формування управлінської культури викладачів технічних коледжів. Охарактеризовано її мету, зміст, структурні компоненти, етапи, технології, форми та методи реалізації в педагогічній практиці.

Ключові слова: система методичної роботи, управлінська культура викладача, формування управлінської культури, підходи, принципи, етапи.

Суспільство має стійкий попит на особистість, здатну до інновацій, самоорганізації, самореалізації, здатну аналізувати та прогнозувати професійну перспективу, мати активну позицію та творчий стиль діяльності. Саме під керівництвом такої особистості навчальний заклад матиме вагомі передумови до ефективного виконання соціального замовлення на підготовку конкурентоздатного фахівця. У зв'язку з цим актуалізується роль управління, завдяки якому змінюється роль освітніх процесів у підготовці майбутніх фахівців і здійснюється пошук нових резервів у підвищенні педагогічного професіоналізму викладачів навчальних закладів (в тому числі й технічних коледжів).

Більшість авторів розглядають можливості педагогічної системи як основи досягнення прогнозованих результатів. Практичну значущість мають ідеї про систему як сукупність елементів, які взаємозумовлені та взаємопов'язані (Р. Шенон); керуючу систему, структуровану, формалізовану, що утворює цілісність і єдність керування (А. Холл, Р. Фіджин); відношення між об'єктами та їх атрибутами (Л. Барталанфі); множину взаємопов'язаних елементів, які утворюють цілісність, стійку єдність із середовищем, закономірності взаємодії (С. Хриков).

Усі автори акцентують на необхідності створення системи управління освітніми процесами, що забезпечує пошук резервів у підготовці творчої особистості, яка дає змогу успішно досягати основних цілей підвищення ефективності педагогічної праці. Більшість авторів виховний потенціал навчальних закладів виявляють у методичній роботі з формування управлінської культури викладачів технічних коледжів.

Мета статті полягає в тому, щоб показати можливості системи методичної роботи у формуванні управлінської культури викладачів технічних коледжів як важливої складової їх педагогічного професіоналізму.

Проблема пошуку шляхів підвищення ефективності методичної роботи технічних коледжів у професійному зростанні викладачів зумовлює

посилення її управлінського аспекту, спрямованості її змісту й технології на формування управлінської культури як важливої складової їх педагогічного професіоналізму.

Ми виходимо з того, що система формування управлінської культури викладачів характеризується цілісністю, взаємодією її структурних компонентів, єдністю навчально-виховної, навчально-пізнавальної та самоосвітньої діяльності, є відкритою методичною системою, де постійно відбувається обмін інформацією, функціонування та розвиток професійного образу викладача-управлінця, формування управлінської культури як важливої характеристики його професіоналізму.

Система формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи базується на культурологічному, системно-діяльнісному, особистісно орієнтованому, компетентнісному та проблемно-ситуаційному підходах. Вона охоплює зміст, реалізацію підходів, принципів, технологій, форми, методи та прийоми управління взаємодією освітніх процесів. Методична діяльність, яка відбувається в процесі здійснення педагогічного менеджменту, є складною системою управління учасниками цього процесу (навчально-виховного, навчально-пізнавального та самоосвітнього). Викладач є суб'єктом управління освітніми процесами. Керівник методичної діяльності виконує роль менеджера, який займається організацією методичного процесу, забезпечує ефективність його впливу на ефективність формування управлінської культури як важливої складової педагогічного професіоналізму.

Ефективність інтерпретують через поняття “управлінська культура викладача”, що є важливою характеристикою успішності методичної діяльності та передбачає створення моделі системи формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів. У зв'язку з цим необхідно забезпечити:

- дієвість системи методичної роботи з урахуванням можливостей, потреб, професійних цінностей та мотивів кожного її учасника у сфері управління освітніми процесами;
- постановку конкретних цілей і завдань, спрямованих на формування управлінської культури викладачів;
- розробку планів, програм, забезпечення необхідними ресурсами для накопичення досвіду викладачів з управління освітніми процесами;
- структурування змісту методичної роботи з урахуванням теоретичних положень педагогічного менеджменту та специфіки управління навчально-виховним процесом в умовах технічних коледжів;
- використання різноманітних управлінських технологій, спрямованих на розвиток якостей, управлінської поведінки викладачів, підготовки їх до виконання управлінських функцій та інноваційних дій у сфері управління освітніми процесами;
- можливість здійснення аналізу, контролю та корекції досягнутих результатів у забезпеченні позитивної динаміки рівня управлінської культури викладачів засобами методичної роботи.

Модель системи формування управлінської культури викладачів технічних коледжів є сукупністю взаємопов'язаних елементів, яка відтво-

рює певні сторони, зв'язки та функції управління процесом оволодіння знаннями, вміннями, якостями, що є основою ефективності управлінської діяльності, на базі ключових ідей, які визначають суть, зміст, структуру, етапи, технології реалізації управлінського аспекту методичного процесу, що можуть дати найбільший ефект.

На основі аналізу наукової літератури, специфіки управлінської та методичної діяльності, узагальнення практики роботи технічних коледжів було розроблено структурну модель системи формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи (рис.).

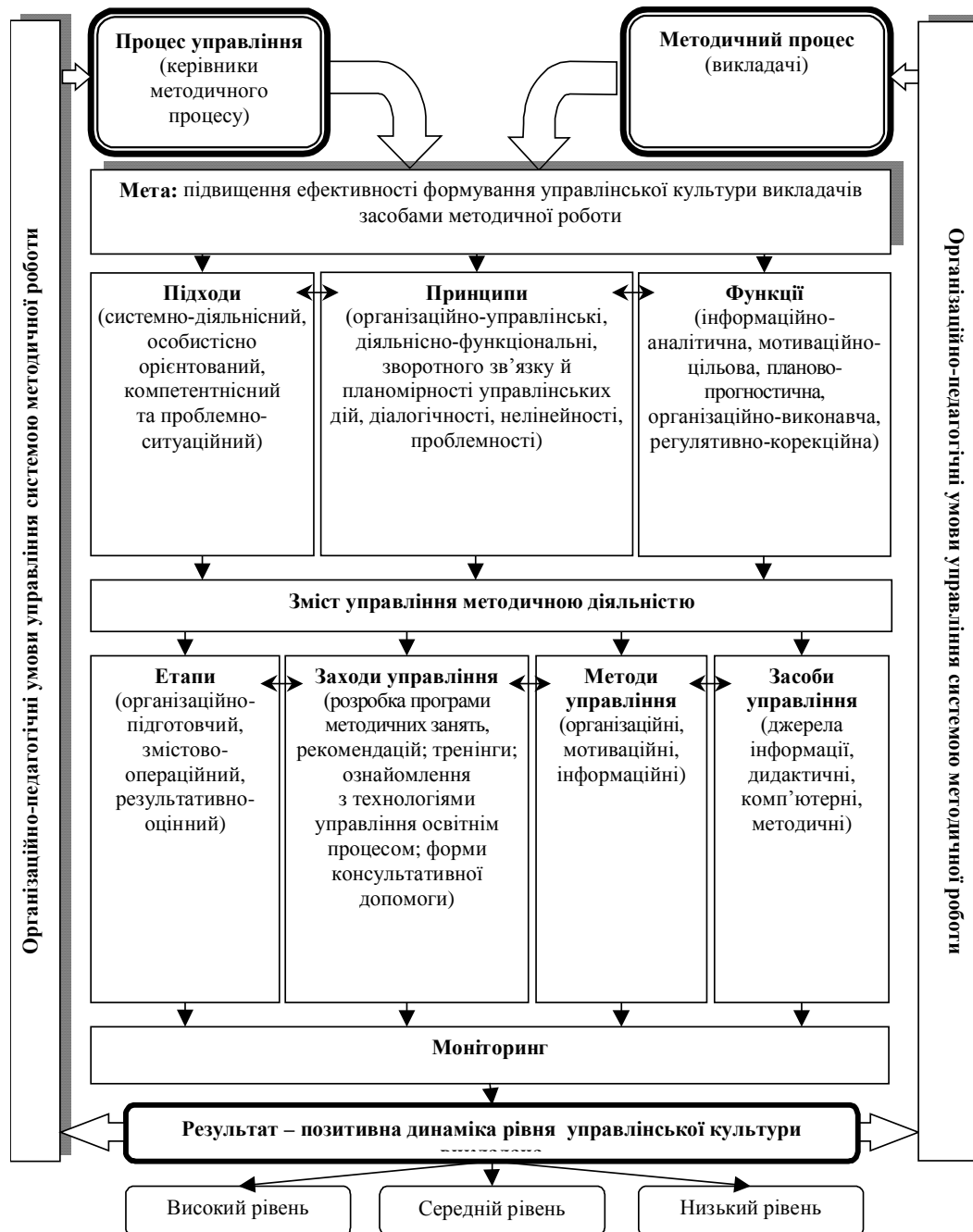

Рис. Модель системи формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів

Модель формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи – це описова характеристика методичного процесу, що будується на засадах культурологічного, системно-діяльнісного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, проблемно-ситуаційного підходів і містить вимоги до структури, змісту та результатів методичної діяльності, конкретизує шляхи, методи та прийоми формування цього складного особистісного утворення як важливої характеристики педагогічного професіоналізму.

Реалізація моделі системи формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи дає змогу досягти високого рівня самоорганізації, саморозвитку та прояву індивідуального стилю їх управлінської діяльності.

Об'єктом управління цієї моделі є методична діяльність, яка перетворює наявний потенціал викладача (здібності, мотиви, потреби, індивідуальні задатки, рівень підготовленості тощо) в якісний результат – високий рівень знань, умінь, навичок, які є показниками управлінської культури здійснення управлінської діяльності. Суб'єктом управління є викладачі, а методична діяльність виступає в ролі процесора, на який здійснюють методичний вплив.

Управління формуванням управлінської культури викладачів – це бачення перспективи, чітко сформульоване в якості бажаного стану, який можна досягти в певний момент; усвідомлення та розуміння мети всіма співробітниками для мобілізації енергії [1, с. 79].

Важливими є питання визначення принципів формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів. До виокремлення принципів управління різними видами навчальної діяльності науковці підходять по-різному. В. Бондар до них зараховує принципи науковості, плановості, об'єктивності, активної рівноваги, інформаційного зв'язку, субординації, доброзичливості, конструктивності, ретроспективності. Г. Єльнікова – принципи детермінованості, адаптивності, цілеспрямованості та критеріальності, розподілу компетентності та ієрархічності, професіоналізму, науковості, демократизації та фінансово-економічної забезпеченості праці, гуманізації управління, відкритості [3, с. 90]. Є. Хриков – принципи плановості, оптимальної структури, зворотного зв'язку, необхідної розмаїтості підсистем, цілісність функцій управління тощо [5, с. 67–82].

До принципів розбудови моделі системи формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів ми зараховуємо:

– принцип нелінійності (навчальна інформація зберігає свою цілісність, але розгалужується на складові, компоненти, що відповідають індивідуальним можливостям, потребам, схильностям учасників методичного процесу);

- звернення до професійного саморозвитку особистості через управління методичною діяльністю;
- динамічності, проблемності та діалогічності зворотного зв'язку та планованості управлінських дій;
- принципи активізації дій викладачів у роботі з різними джерелами та засобами інформації;
- опори на організаційно-управлінські та діяльнісно-функціональні принципи методичної роботи в разі вибору виду занять і способів вирішення методичних проблем і завдань.

Метою розробленої моделі є підвищення рівня сформованості управлінської культури викладачів технічних коледжів як важлива характеристика педагогічного професіоналізму. Структура моделі формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів є системою взаємопов'язаних компонентів: інваріантного, що охоплює ціль, підходи, закономірності, принципи, і варіативного, який охоплює планування, етапи, зміст, технології, засоби, моніторинг, організаційно-педагогічні умови, оцінку та результат.

У структурі моделі важливу роль відіграє цільовий компонент формування управлінської культури викладачів технічних коледжів, який покликаний реалізувати прогностичну функцію цільовизначення, орієнтувати викладачів на активну методичну діяльність, на вироблення вміння формулювати та ставити цілі, конкретизувати управлінські задачі методичного процесу. Мета передбачає результат, досягнення якого проектується в процесі методичного навчання, самостійної освітньої діяльності викладачів. Кінцевий результат наразі – достатній рівень сформованості управлінської культури викладачів технічних коледжів.

Мета конкретизується завданнями, які спрямовані на забезпечення:

- дієвості системи методичної роботи з урахуванням можливостей, потреб, професійних цінностей та мотивів кожного її учасника у сфері управління освітніми процесами;
- конкретних цілей і завдань, спрямованих на формування управлінської культури викладачів;
- розробку планів, програм, забезпечення необхідними ресурсами для накопичення досвіду викладачів з управління освітніми процесами;
- структурування змісту методичної роботи з урахуванням теоретичних положень педагогічного менеджменту та специфіки управління навчально-виховним процесом в умовах технічних коледжів;
- використання різноманітних управлінських технологій, спрямованих на розвиток якостей, управлінської поведінки викладачів, підготовку їх до виконання управлінських функцій та інноваційних дій у сфері управління освітніми процесами;
- можливості здійснення аналізу, контролю та корекції досягнутих результатів у вдосконаленні рівня управлінської культури викладачів засобами методичної роботи.

Конкретизація теоретичних положень, стрижневих ідей розбудови системи формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів створює відповідно її теоретичну основу. Зміст її спрямовано на засвоєння не тільки теоретичних знань, а й практичних умінь і навичок, які притаманні управлінській культурі як важливій складовій педагогічного професіоналізму:

- зосередження на результатах навчально-виховного процесу, стосунках у системі відносин “викладач–студенти”;
- пошуки шляхів і засобів максимального залучення викладачів до процесу самостійного прийняття управлінських рішень;
- полегшення досягнення запланованих цілей та завдань;
- створення організаційно-педагогічних умов для прогнозування колективних дій та вміння ділитися досвідом виконання управлінських функцій у освітньому процесі;
- розвиток лідерських якостей особистості;
- оцінка досягнутих результатів та ефективності управлінських дій.

Засвоєння викладачами технічних коледжів знання принципів, методів, організаційних форм і технологічних прийомів управління освітнім процесом, надання кожному викладачу практичних умінь управління є основою процесу формування їх управлінської культури в системі методичної роботи технічних коледжів.

Методична робота спрямована на постановку й вирішення таких завдань:

- створення максимально комфортного освітнього середовища в технічному коледжі для оволодіння теорією та методикою управління й накопичення кожним викладачем управлінського стилю поведінки та комунікації;
- використання й упровадження ефективних методик і технологій управлінської діяльності під час методичної роботи;
- модернізація системи методичної роботи на засадах педагогічного менеджменту;
- включення викладачів у реалізацію колективних і авторських проєктів з метою поглиблення знань з теорії управління й накопичення досвіду з виконання управлінських функцій у освітньому процесі;
- забезпечення моніторингу рівня управлінської культури викладачів та впливу його на ефективність управління навчально-виховним процесом у технічному коледжі.

Змістовий компонент моделі орієнтований на набуття викладачами знань про теоретичні основи управлінської культури, розкриття її значущості в професійному становленні, накопиченні ними досвіду управлінського стилю поведінки та спілкування. Цей компонент виконує навчальну (набуття знань, умінь і навичок), виховну (розвиток властивостей та якостей, значущих для здійснення методичної й управлінської діяльності) та організаційну функції. Через оволодіння вміннями й навичками реалізується процесуальна сторона змістового компонента, орієнтація дій викла-

дачів на відпрацювання основних структурних компонентів управлінської культури.

Не менше значення має компонент визначення форм, методів і засобів управління освітніми процесами в методичній роботі, яка виконує розвивальну функцію. Важливим є розвиток здібності управляти емоційним настроєм і станом особистості, рішучості, відповідальності, активності та самостійності в прийнятті рішень за допомогою різних форм, методів, засобів управління методичною діяльністю викладачів технічних коледжів, адже без них неможливо досягти результативності у формуванні їх управлінської культури як важливої характеристики педагогічного професіоналізму.

Під час дослідження ми виокремили організаційно-підготовчий, змістово-операційний та результативно-оцінний етапи управління методичною діяльністю як засіб формування управлінської культури викладачів технічних коледжів.

На організаційно-підготовчому етапі виявлялися можливості викладачів під час активної участі в методичній роботі, її здійснення на інноваційній основі. Мета цього етапу полягала в наданні допомоги викладачам в усвідомленні ролі управлінської культури в успішності їх професійної діяльності, їхньому професійному самовдосконаленні, формуванні позитивної мотивації та забезпеченні спрямованості методичної діяльності на стимулювання їх потреби в подальшому професійному зростанні та оптимізації результатів педагогічної діяльності.

Змістово-операційний етап передбачав залучення викладачів до активної методичної роботи. Цей етап реалізувався через різноманітні форми та методи методичного навчання, самостійну роботу й передбачав формування необхідних умінь і навичок для управлінської діяльності. Мета цього етапу – формування практичних умінь і створення організаційно-педагогічних умов, необхідних для ефективного управління формуванням управлінської культури викладачів засобами методичної роботи.

Результативно-оцінний етап передбачав моніторинг і аналіз результатів формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів, ефективності прийнятих ними управлінських рішень, оцінку кожним учасником професійних досягнень.

На всіх етапах формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів увагу приділяли осмисленню, розумінню та рефлексії як важливим складовим механізмом функціонування розробленої структурної моделі. Мета реалізації всіх етапів управління методичною діяльністю полягала в тому, щоб зорієнтувати викладачів на пошуки власного шляху професійного самовдосконалення, переконати, що їх професійне зростання залежить від активної участі в методичному процесі, прояву ініціативи та самостійності в прийнятті управлінських рішень і виконання управлінських функцій. Тому важливе місце в структурній моделі відводили методичному комплексу, що включав зміст методичної ро-

боти, методичні рекомендації, програми спецкурсу, систему завдань, творчих проєктів.

Не менш важливим компонентом моделі системи формування управлінської культури викладачів засобами методичної роботи технічних коледжів був моніторинг, мета якого – збір інформації про закономірності методичної діяльності та ефективність її організації, рівні сформованості управлінської культури.

Висновки. Таким чином, теоретичне обґрунтування моделі системи формування управлінської культури викладачів передбачало пошук шляхів і засобів оптимізації методичної роботи технічних коледжів, спрямованих на те, щоб перетворити методичну освіту в засіб подальшого розвитку особистості викладачів, використати його для забезпечення педагогічно регульованого середовища, в якому кожен викладач зможе підвищувати рівень власної управлінської культури, педагогічного професіоналізму та готовності до управління освітніми процесами.

Список використаної літератури

1. Бондар В. І. Теорія і технологія управління процесом навчання в школі / В. І. Бондар. – Київ : Школа, 2000. – 216 с.
2. Гребеник Т. В. Управління процесом громадянського виховання студентів вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.06 / Тетяна Вікторівна Гребеник. – Суми, 2011. – 283 с.
3. Єльнікова Г. В. Теоретичні основи адаптивного управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія / Г. В. Єльнікова. – Київ : ДАКО, 1999. – 303 с.
4. Инновационная политика высшего учебного заведения / М. А. Девяткина, Т. П. Мирошникова, Ю. И. Петрова и др. ; под ред. Р. Н. Федосовой. – Москва : Экономика, 2006. – 178 с.
5. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – Київ : Знання, 2006. – 365 с.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2016.

Дубинецкий В. В. Система методической работы по формированию управленческой культуры преподавателей технических колледжей

В статье указано, что усложняющиеся требования к качеству подготовки квалифицированных кадров в системе технического образования обуславливают повышение уровня управленческой культуры преподавателей технических колледжей как важной составляющей их педагогического профессионализма и мастерства. Конкретизируются возможности методической работы как резерва позитивной динамики уровня управленческой культуры преподавателей технических колледжей. Теоретически обоснована структурная модель системы методической работы по формированию управленческой культуры преподавателей технических колледжей. Охарактеризованы ее цель, содержание, структурные компоненты, этапы, технологии, формы и методы реализации в педагогической практике.

Ключевые слова: *система методической работы, управленческая культура преподавателя, формирование управленческой культуры, подходы, принципы, этапы.*

Dubinetzkiy V. System of Methodical Work on Formation of the Administrative Culture of Teachers of Technical Colleges

The article management culture is seen as an important component of teacher professionalism and skill of teachers of technical colleges, its role in improving the quality of training of qualified personnel in the technical education system; revealed the possibility of

methodological work as the provision of positive dynamics of the level of administrative culture of teachers, given the theoretical basis of the structural model of the system of methodical work on the formation of administrative culture of teachers of technical colleges; characterized by its purpose, content, structural components, steps, technology, forms and methods of implementation in teaching practice; It shows that the possibility of methodical work lies not only in the assimilation of theoretical knowledge, but also practical skills development:

- accent on the results of the educational process, the relations in the “teacher – student” system;*
- admission of teachers to the process of self-management decision-making;*
- create the organizational and pedagogical conditions for predicting collective action and sharing experiences of skills;*
- performing administrative functions in the educational process;*
- the development of leadership qualities;*
- estimates results and the effectiveness of management actions in practice.*

It is shown that the implementation of the formation of administrative culture model of the system in the course of methodical work, built on the cultural science, system-activity, student-centered, competence and problem-situational approach is stage nature. All stages of methodical management (organizational and preparatory, the operational content-and effectively-evaluation) orient teachers to find ways to own professional self-improvement and raising the level of administrative culture as an important component of their professionalism.

Key words: *system of methodical work, the management culture of the teacher, the formation of management culture, attitudes, principles, stages.*